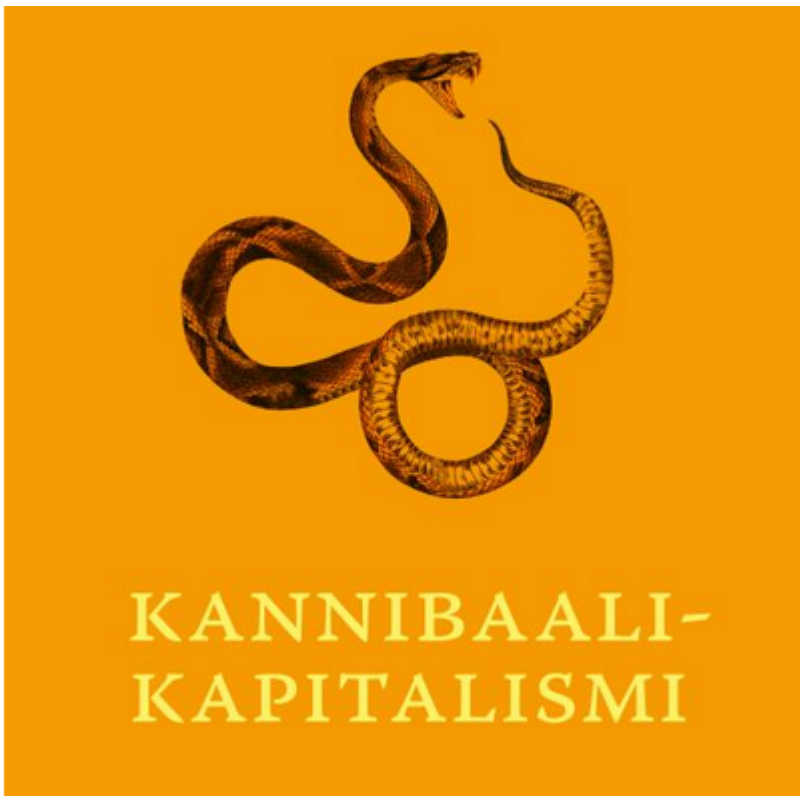

Nancy Fraser (suom Sauli Havu ja Danika Harju): Kannibaalikapitalismi

Koti (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/>)

/ Nancy Fraser (suom Sauli Havu ja Danika Harju): Kannibaalikapitalismi (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net:443/nancy-fraser-kannibaalikapitalismi/>)

Nancy Fraser (suom Sauli Havu ja Danika Harju): Kannibaalikapitalismi

EVA SUNDGREN

Nancy Fraser (s. 1947) on yhdysvaltalainen professori, joka tunnetaan oikeudenmukaisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta käsittelevästä filosofiastaan. *Kannibaalikapitalismi* on Fraserin viimeisin teos ja ensimmäinen suomeksi ilmestynyt. Suomentajat Sauli Havu ja Danika Harju ovat tehneet hyvää työtä – myös kirjoittamalla teoksen loppuun Jälkisanat, joissa kertovat Suomessa huonosti tunnetun professorin elämäntyöstä ja ajattelusta.

Kirjan johdannossa Fraser toteaa, että olemme pulassa velkaantumisen, epävarmojen työsuhteiden, toimeentulon tiukentumisen, heikkenevien palveluiden, rotuun perustuvan väkivallan, pandemioiden, äärimmäisten sääolojen, valtioiden tiukentuneiden rajojen ja politiikan toimintahäiriöiden kanssa. Fraserin tarkoitus on osoittaa, että tähän syytä on kapitalismi, tarkemmin sanottuna kannibaalikapitalismi, joka tuhoaa omia perustuksiaan, kuten kirjan kannessa oleva *ouroboros* eli häntäänsä syövä käärme. Fraser edustaa feminististä, antirasistista kriittistä teoriaa, joka pyyhkii pölyt Marxin yhteiskuntateoriasta ja päivittää sitä globaalikapitalismin aikakauteen.

Fraserin keskeinen teesi on, että kapitalismin yleinen määritelmä on liian suppea ja enemmän hämärtävä kuin valaiseva. Kapitalismi ei ole vain yksityisomistukseen, markkinavaihtoon, palkkatyöhön ja voittoa tavoittelevaan tuotantoon perustuva talousjärjestelmä, kuten se yleisesti määritellään, vaan pikemminkin yhteiskuntajärjestys, joka sallii voittoa tavoittelevan talouden käyttää hyväkseen ei-taloudellista ulkopuoltaan, jota ilman se ei voi toimia. Tähän ulkopuoleen kuuluvat esimerkiksi luonnolta ja alistetuilta kansoilta pakkoluovutettu varallisuus, kroonisesti aliarvostetut tai kokonaan huomiotta jäävät lukuisat hoivatyöt, työtätekevien energia ja luovuus sekä julkishyödykkeet ja julkinen valta, joita pääoma tarvitsee mutta myös pyrkii rajoittamaan. Nämä talouden ulkopuolisina pidetyt varallisuuden muodot ovat kapitalistisen järjestelmän tukipilareita ja mahdollistavat pääoman kasautumisen. Kun ei-taloudellisina pidetyt varallisuuden muodot valjastetaan yksipuolisesti palvelemaan taloudeksi määriteltyä yhteiskunnan osa-aluetta vailla mitään velvollisuutta korjata aiheuttamiaan vahinkoja, päädytään monenlaisiin kriiseihin. Hoivakriisi, ympäristökriisi, velkakriisi, massatyöttömyys, pakolaiskriisi, demokratian kriisi – nämä kaikki kietoutuvat yhteen ja johtuvat kannibaalikapitalismista. Nancy Fraser tarjoilee johdannossa läpileikkauksen kirjansa sisällöstä ja syventyy seuraavissa luvuissa seikkaperäisesti analysoimaan esittelemiään teemoja käytännön esimerkkien kautta.

Fraser käy ensin läpi kapitalismin olennaiset piirteet Marxilla ja arvioi niitä suhteessa kapitalismin kehitykseen Marxin jälkeisenä aikana. Marxin luokkataistelun rinnalle Fraser tuo rajanvetokamppailut, joilla on ratkaiseva vaikutus kapitalistisen yhteiskunnan rakenteeseen. Miten määritellään rajat tuotannon ja uusintamisen, talouden ja politiikan, inhimillisen ja muun luonnon sekä riiston ja pakkoluovutuksen välillä, vaihtelee kapitalistisissa yhteiskunnissa historiallisen kasautumisregiimin mukaan. Fraser käsitteellistää nämä regiimit eli neljä historiallisesti erityistä tapaa vetää rajoja edellä mainittujen sfäärien välillä: 1500–1700-lukujen kauppakapitalismi, 1800-luvun liberaali siirtomaakapitalismi, 1900-luvun puolivälin valtio-ohjattu monopolikapitalismi ja

nykyisen globalisoitua uusliberaali kapitalismi. Hän käsittelee talouden suhdetta eitaloudellisina pidettyihin sfääreihin kunkin regiimin aikana ja osoittaa, miten eitaloudellisina pidetyt alueet kietoutuvat tiukasti talouteen. Näemme, että kapitalismi on rakenteeltaan rasistista ja seksististä sekä ympäristölle ja demokratialle tuhoisaa.

Fraserin rasismia käsittelevät argumentit eivät liene suomalaiselle lukijalle yhtä ilmeisiä kuin vaikkapa yhdysvaltalaiselle. Fraserin näkökulma on kuitenkin globaali, ja lukija tunnistaa hänen mainitsemansa ilmiöt. Suomessakin on ulkomaalaisia surkeasti palkatuissa silpputöissä, ja täällä myydään naurettavan halpoja tavaroita, joita köyhimmätkin voivat ostaa, mielellään velaksi tai osamaksulla, eikä heitä taatusti kiinnosta tietää, mihin niiden halpuus perustuu.

Etenkin teoksen hoivaa ja luontoa käsittelevät luvut ovat suorastaan kiusallisen tunnistettavia ja palauttavat mieleen tuoreitakin uutisia ja debatteja. Kapitalismi pitää ristiriitaisesti luontoa talouden ulkopuolisena sfäärinä mutta ryövää siltä varallisuutta sekä käyttää sitä jätenieluna – eikä tietenkään pystyisi toimimaan ilman tätä ”talouden ulkopuolista” aluetta. Luonnon tuhoaminen on Fraserin mukaan kapitalismin sisäänrakennettu ominaisuus, mutta siitä puhutaan lähinnä silloin, kun paljastuu jokin skandaali tai katastrofi. Tapauksesta puhutaan jonkin aikaa ja vaaditaan toimia, kunnes luonnon tuhoaminen taas jatkuu – tai siirtyy sellaiseen paikkaan, jossa ihmisillä ei ole varaa, voimia tai ymmärrystä protestoida. Kapitalismin kehittelemät päästömaksut ja muut ”kompensaatiot” ovat lähinnä silmänkääntötemppeja.

Uuden sukupolven synnyttäminen ja kasvattaminen, vanhuksista huolehtiminen, kotitalouksien ylläpitäminen – tämä sosiaalinen uusintaminen on välttämätöntä mille tahansa yhteiskunnalle mutta silti sen katsotaan olevan ”tuottamatonta”.

Kauppakapitalismi (1500–1700-luvulla) antoi perhe- ja sukuyhteisöjen hoitaa sosiaalisen uusintamisen kaupallisen toiminnan keskuksessa kirkon ja paikallisten tapojen kontrollissa, mutta periferiassa siirtomaiden ja maaseudun asukkaita riistettiin välittämättä heidän perhesuhteistaan tai ihmisarvostaan. Kun liberaali siirtomaakapitalismi romahti ja työväenliike pani pisteen naisten ja lasten raatamiselle nälkäpalkalla tehtaissa ja kaivoksissa, siirryttiin uuteen regiimiin eli valtio-ohjattuun kapitalismiin, joka hoivan yhteydessä merkitsee Fraserin mukaan fordismia ja perhepalkkaa, heteronormatiivista perhekäsitystä, johon kuului mieselättäjä ja kotiäiti. Tämän regiimin ajaututtua kriisiin koitti globalisoitua uusliberaali kapitalismi ja kahden palkansaajan kotitaloudet. Vauraissa pohjoisissa yhteiskunnissa perhe-elämä näivettyy työstressiin ja kotitöihin, joiden tekemisestä tai tekemättömyydestä riidellään tai podetaan huonoa omaatuntoa. Kun työn ja

perheen yhteensovittaminen epäilyttää, syntyvyys alenee. Huonosti palkattu hoivatyö, jolla ei tule toimeen, ulkoistetaan vaatimattomampaan elintasoon tottuneille maahanmuuttajille, jotka ovat jättäneet perheensä toiselle puolelle maapalloa lähtiessään hankkimaan sille toimeentuloa muualta, kun kotimaasta sitä ei enää löydy.

”Nykyistä regiimiä määrittää velan uusi keskeinen asema, joka on merkittävä tekijä näissä kehityskuluissa. Velka on väline, jolla globaalit rahoitusinstituutiot painostavat valtioita leikkaamaan sosiaalimenoja toteuttamaan talouskuria ja yleisesti ottaen auttamaan puristamaan arvoa puolustuskyvyttömistä ihmisryhmistä. Velalla on iso rooli myös globaalien etelän viljelijöiden pakkoluovutuksessa. Velkaantumista käytetään heidän omaisuutensa riistämiseen suuryritysten kaapatessa jälleen maita itselleen tavoitellessaan energian, veden, viljelyskelpoisen maan ja ’päästöhyvitysten’ varantoja itselleen.” (s. 94)

Fraser etenee johdonmukaisesti ja selkeästi, suorastaan pedagogisesti.

Kannibaalikapitalismiin sisältyy tekstejä, jotka hän on työstänyt aikaisempien luentojensa tai artikkeliansa pohjalta. Fraser on kypsytellyt ideoitaan käyden vuoropuhelua monien ajattelijoiden kanssa, mikä antaa teokselle painoarvoa. Kysymyksessä on huolellisesti mietitty kokonaisuus, ei kasa muodikkaita ajatuspököleitä. Ihmettelen kuitenkin, että Fraser ei käsittele ollenkaan tekoälyä eikä eläinperäistä ruokatuotantoa. Hän ei ehkä vielä ole ehtinyt paneutua tekoälyyn työelämän kriisiyttäjänä, mutta karjatalouteen liittyvät ekologiset ja terveydelliset kriisit, epäeettisyydestä puhumattakaan, ovat kauan olleet yleisesti tiedossa. Fraser käsittelee koronapandemiaa (Epilogi: Koronapandemia kannibaalikapitalistisina orgioina) mutta ei mainitse kiinalaista ruokatuotantoa sen alkulähteenä. Myös lihavuusepidemiaa olisi ollut suotavaa tarkastella.

Fraser todistaa sen, minkä jokaisen luulisi ymmärtävän: Olemme pulassa, eikä nykyinen meno voi jatkua loputtomiin. Hän on halunnut käsitteellistää uudelleen kapitalismin, ja saman hän tekee sosialismille, joka aiemmin nähdyissä muodoissaan on epäonnistunut surkeasti. Hän toteaa, ettei ole tarjoamassa mitään kaavaa, joka ratkaisisi kaikki ongelmat, vaan pikemminkin luonnoksen, jonka pohjalta muiden on hyvä jatkaa. Soisin tälle teokselle mahdollisimman laajan lukijakunnan, etenkin poliitikkojen parissa.

Nancy Fraser: *Kannibaalikapitalismi*. Miten päästä eroon järjestelmästä, joka syö demokratian, hyvinvoinnin ja maapallon. Suomentaneet Sauli Havu ja Danika Harju. Vastapaino.

Eva Sundgren on sosiologian ja kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta.

« Previous:

Natalia Ginzburg (suom Elina Melander): Rakas Michele (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/natalia-ginzburg-rakas-michele/>)

admin

Vastaa

Viesti

Nimi

Sähköposti

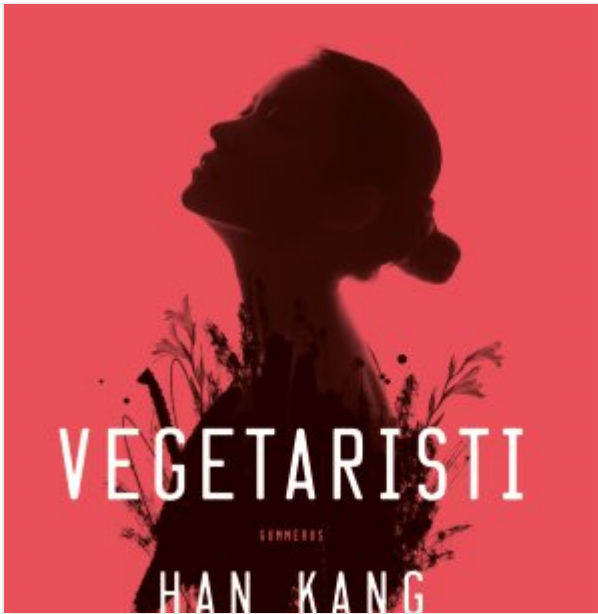
Lähetä viesti

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed](https://akismet.com/privacy/) (https://akismet.com/privacy/).

Han Kan Nobelisti 2024 ! [Anna Pehkorannan essee *Vegetaristi* romaanista](https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/han-kang-vegetaristi/)

(<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/han-kang-vegetaristi/>)

Han Kanin lyyrinen proosa sekä tekstin läpitunkeva visuaalisuus ja hetkittäinen maalauksellisuus muodostavat lähes hypnoottisella tavalla häiritsevän kontrastin romaanin monin paikoin groteskeille ja väkivaltaisille tapahtumille.(Anna Pehkoranta)

Proudly powered by WordPress (<https://wordpress.org>) | Theme: Content (<https://spicethemes.com>) by
SpiceThemes
